

KÖNYVISMERET HÁZIDOLGOZAT

Hunyadi Mátyás, a király

Hagyomány és megújulás a királyi udvarban, 1458–1490

Készítette: Zentai György

Konzulens: Buda Attila

PPKE Kiadói szerkesztő I. évfolyam

Budapest, 2008. május 29.

Hunyadi Mátyás, a király

Hagyomány és megújulás a királyi udvarban, 1458–1490

A Budapesti Történeti Múzeum kiállítása

A Budapesti Történeti Múzeumban 2008. március 19. és június 30. között látható kiállítás apropóját nem csak a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által meghirdetett 2008-as Reneszánsz Év rendezvénysorozata, hanem Hunyadi Mátyás királlyá választásának 500. évfordulója is adja.

A kiállítás Mátyás uralkodásának időszakát (1459-1490) igyekszik bemutatni. Megismerhetjük a király családi hátterét, valamint a történelmi és politikai eseményeket, melyek a trónra jutását elősegítették. A tárlat végigvezeti a látogatót Mátyás uralkodásának főbb állomásain (királlyá választás, a korona visszaszerzése, a hatalom megszilárdítása, a nyugati hadjáratok és a török elleni háborúk), bemutatja az uralkodói udvart, családjának és közvetlen környezetének legfontosabb tagjait, valamint legfontosabb intézkedéseit (például az adó- és pénzreformot vagy az első állandó zsoldoshadsereg felállítását). Képet kaphatunk Mátyásnak a valláshoz való viszonyáról, és a kiállítás szervezői természetesen fokozott figyelmet fordítottak az uralkodónak a humanista eszmék elterjesztésében, s a korabeli Európa egyik legjelentősebb reneszánsz udvarának megteremtésében betöltött szerepére.

A kiállított tárgyak rendkívül változatosak, s nem kis mértékben éppen ennek köszönhetően igen látványosak és informatívak. Rajzok, festmények, eredeti domborművek, épületmaradványok és csodálatos padlócsempék idézik fel az uralkodó otthonait, vagyis a Hunyadi család Vajdahunyadon álló várát, valamint a visegrádi és a budai uralkodói rezidenciákat. A kormányzás mindennapjait eredeti írásos dokumentumok, adománylevelek, rendeletek jelenítik meg. Hiánytalanul megtalálható a vitrinekben a Mátyás pénzreformja után használt valamennyi pénzérme, az aranyforint, a garas, a dénár és az obulus is. A híres Fekete Seregre (melyet inkább csak Mátyás halála után neveztek így) elsősorban a szép festésű *pavesék*, vagyis gyalogsági állópajzsok emlékeztetnek, de láthatunk mellvértet és számszeriját is a kiállított tárgyak között. A reneszánsz udvar pompájáról a különféle műalkotások mellett a mívesen megmunkált használati tárgyak, serlegek, kupák, tálak tanúskodnak, de ugyanezt a pompát hirdetik a páratlan szépségű hímezett miseruhák is. A magyar reneszánsz kultúra talán

legkiemelkedőbb alkotásainak tartott corvinák közül ugyancsak szemügyre vehetünk néhány példányt.

A kiállított tárgyak származási helyüket tekintve meglehetősen változatosak. A magyar köz- és egyházi gyűjtemények mellett olasz (a firenzei Uffizi-képtár, a Bargello és a Medici-könyvtár, a Vatikáni Könyvtár, a nápolyi a Capodimonte Múzeum és a Nemzeti Könyvtár, valamint a modenai Este-könyvtár), osztrák (a bécsi Kunsthistorisches Museum, a Haus-, Hof- und Staatsarchiv, a Wien Museum, a Dom und Diözesanmuseum és a Wiener Stadt- und Landesarchiv), cseh (a brünni Morva Galéria és olmützi gyűjtemények) és szlovák tárgyak is gazdagítják a kiállítást. A kiállítótér egy elkülönített részén ismeretterjesztő filmet vetítenek Mátyás életéről magyar és angol nyelvben, mely a falra erősített térképekkel együtt segít a szerzett információk feldolgozásában.

A kiállítás könyvtörténeti vonatkozását a corvinák, Mátyás könyvtárának felbecsülhetetlen értékű kódexei adják. A reneszánsz eszme meghonosítása Magyarországon Vitéz János váradi püspök (Mátyás nevelője) és unokaöccse, Janus Pannonius nevéhez fűződik. Mátyás mindkettejüknek fontos pozíciót biztosított udvarában.

Mátyás hatalomra jutása után röviddel, az 1460-as évek elejétől kezdte meg könyvtára kialakítását, bár a gyűjtés kezdete nem köthető egy meghatározott dátumhoz vagy kiváltó eseményhez. Jóval inkább egy természetes folyamat részének tekinthető, melyben az uralkodó neveltetése és az öt gyermekkorától körülvévő humanista szellemiségű közeg játszott közre. Az első évtizedben a könyvek még vásárlásból, itáliai könyvkészítő műhelyekből származtak. E darabok kevésbé voltak díszesek, a corvinákra jellemző bőrkötésüket is csak később Magyarországon kapták.

1471-ben Vitéz János és Janus Pannonius kegyvesztetté váltak, mivel részt vettek egy Mátyás elleni összeesküvésben. Ennek eredményeképpen könyvtáraik – melyeknek több darabját Janus Pannonius szerezte be itáliai tartózkodása során – szintén az uralkodó tulajdonába kerültek. Mindezek ellenére úgy tűnik, Mátyás közeli bizalmasaiban való csalódása a könyvek iránti érdeklődését is lelohasztotta egy időre.

Az 1476. év azután újabb fordulatot hozott: Mátyás házasságot kötött Aragóniai Beatrixszal, aki pompás könyvekkel érkezett Magyarországra. Ez Mátyás figyelmét ismét a könyvek felé fordította, s a Bibliotheca Corviniana ismét s egyre fokozódó mértékben gyarapodni kezdett. Az új darabok azonban már nem készen vásárolt művek, hanem megrendelésre készültek, neves észak-itáliai és firenzei művészek (di Giovanni testvérpár, Attavante degli Attavanti, Boccardino il Vecchio) keze munkája által. Az 1480-as évektől

pedig már a Mátyás által Budán létrehozott könyvfestőműhelyből kerültek ki a kiválóbbnál kiválóbb alkotások, melyek minőségében az olasz darabokkal vetekedtek, sőt, túl is szárnyalták azokat.

A könyvkészítés fénykorát Mátyás uralkodásának utolsó öt éve (1485-1490) jelentette. Ekkorra a kötetek száma elérte az 1500-2000-et. A könyveket a budai palota két termében tárolták (egyes források szerint külön a görög és a latin nyelvűeket).

Mátyás halálával azonban a könyvtár is pusztulásra ítéltetett. A király utódai nem osztoztak könyvek iránti szenvedélyében, nem gyarapították érdemben a gyűjteményt, több kötetet elajándékoztak, a török hódítás pedig a könyvtár kifosztásával és felbecsülhetetlen értékű kincsek eltűnésével járt.

Mára összesen 216 corvina maradt fenn, ezekből 53 található magyar gyűjteményekben (35 az Országos Széchényi Könyvtárban).

A Budapesti Történeti Múzeum kiállítása átfogó és hiteles képet ad a magyar történelem egyik legnagyobb uralkodójáról. A kiállított tárgyak változatosak, informatívak és igen látványosak, s ezért igen széles közönség számára lehetnek érdekesek (általános iskola felső tagozatos diákjai számára már könnyen befogadható az itt közölt ismeretanyag).

Az egyetlen kritika a kiállítótérben elhelyezett történeti áttekintő táblákat érheti, ugyanis szövegükben meglepően sok a helyesírási, központozási hiba, ami egyes esetekben megnehezíti azok értelmezést (pl.: „*A nagyapa Zsigmond király udvarában, fia Hunyadi János ifjú korában pedig bárói udvarokban vállalt szolgálatot.*”). Ettől eltekintve a kiállítás színvonalas, méltó része a 2008-as Reneszánsz Év rendezvénysorozatának.

Zentai György

